

POHJOIS-POHJANMAAN LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS RY (PPLY)

PL 388

90101 Oulu

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

PL 86

90101 Oulu

kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

LAUSUNTO MORENIA OY:N MERIHIEKAN NOSTOHANKKEEN YVA-SELOSTUKSESTA

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys (PPLY) esittää tässä lausunnossa näkemyksensä FCG Planeko Oy:n laatimasta Morenia Oy:n merihiekan nostohankkeen YVA-selostuksesta lähinnä sen linnusto- ja elinympäristövaikutuksiin keskittyen.

Yleistä

YVA-selostuksen perusteella on maa-ainestenottoon tarkemmin perehtymättömän vaikea saada käsitystä hankkeen mittakaavasta. Noin 20 miljoonan kuutiometrin ottomäärä 15 vuoden aikana on epäilemättä suuri, mutta missä suhteessa tämä on esimerkiksi maa-ainesten ottomäärän Oulun seudulla nykyisin tai sen ennustettuun tarpeeseen tulevaisuudessa? Mitkä ovat kivi-ainesten kierrätysmahdollisuudet ja mihin kaikkiin käyttötarkoituksiin merihiekkaa tultaisiin tarvitsemaan? YVA-selostuksen perusteella hankkeen tarpeellisuus jää epäselväksi.

Ympäristöhallinnon Notto-rekisterin mukaan Pohjois-Pohjanmaalla otettiin soraa ja hiekkaa vuonna 2008 yhteensä 2,2 miljoonaa kuutiometriä ja kalliota 1,7 miljoonaa kuutiometriä (<http://www.luonnontila.fi/fi/indikaattorit/kalliot-ja-harjut/kh2-maa-aineksen-otto>). Merihiekan keskimääräinen 0,75 miljoonan kuutiometrin suuruinen vuotuinen ottomäärä vastaisi ilmeisesti kolmasosaa koko Pohjois-Pohjanmaan nykyisistä ottomääristä.

PPLY kummeksuu sitä, ettei YVA-selostuksessa ole käsitelty hankealueella voimakkaan maankohoamisen vaikutusta lainkaan. On totta, että tämän prosessin aikamittakaava on ihmisen näkökulmasta pitkä, mutta joka tapauksessa kaikista tutkimuksen kohteena olevista kohoumista muodostuisi aikanaan saaria

ja maanpäällisiä harjuja. Vedensyvyyden vaihdellessa tutkimusalueella 6:sta 25 metriin tarkoittaisi tämä sitä, että matalimmat alueet olisivat nykyisen kehityksen jatkuessa vedenpinnan yläpuolella selvästi alle tuhanen vuoden kuluttua. Perämeren kehityksen mittakaavassa tämä on suhteellisen lyhyt aika.

Maankohoamisen vuoksi vedenalaisten harjumuodostelmien morfologian muuttaminen ei juurikaan poikkea nykyisten maanpäällisten harjujen morfologian muuttamisesta. Arviointiraportissa todetaan, että ”vuosittainen ottaminen tapahtuu n. 10 metrin syvyyteen merenpohjasta” (s. IV). Näin suuren mittakaavan toiminta muuttaisi tulevien saarten ja maanpäällisten harjujen luonnetta merkittävästi.

Maa-ainesten läjityksen ja käsittelyn linnustovaikutukset

PPLY katsoo hankkeen potentiaalisesti tärkeimmän linnustovaikutuksen liittyvän maa-ainesten läjitykseen ja käsittelyyn satama-alueilla. Kaikissa YVA-selotuksessa esitellyissä toteutusvaihtoehdoissa (VE1–VE 3) ovat Oulun Vihreäsaaren ja Oritkarin sekä Kemin Ajoksen satamat keskeisellä sijalla.

YVA-selotuksessa on aivan oikein mainittu, että maa-aineksen varastointi- ja läjitysvaiheessa saattaa kohdistua vaikutuksia Oulun ja Kemin satama-alueilla pesiviin uhanalaisiin tiira- ja kahjaalalajeihin. Selostuksen mukaan näiden uhanalaisten lajien pesinnät täytyy huomioida ”suunniteltaessa toimintojen laajentamista ja sijoittelua rantakentillä” (s. 40). Selotuksessa ei kuitenkaan kuvata tarkemmin, millä tavalla maamassoja alueilla läjitettäisiin, miten toiminta ajoittuisi ja – kaikista tärkeimpänä – miten uhanalaisten ja muiden rantalintulajien pesiminen otettaisiin toiminnassa huomioon.

Yleisesti todetaan, että tarvittavat kiviainesterminaalit olisivat noin 3–5 hehtaarin laajuisia alueita, jonne mahtuu kerralla noin 200 000–500 000 kuutiometriä maa-ainesta (s. 4). 300 000 kuutiometriä läjitettävää maa-ainesta kolmen hehtaarin alalla vastaa tasaisesti sijoiteltuna 10 metrin korkuista maamassaa. Esitetty pinta-alan tarve vaikuttaa alimitoitettulta.

Läjityksen ja maamassojen siirtelyn linnustovaikutukset voivat olla moninaiset. Parhaimmillaan hyvin suunnitellut ja pesintöjen ajaksi rauhaan jätetyt läjitysalueet voisivat toimia merkittävänä rantalintulajien pesimäalueina. Pahimmassa tapauksessa läjitysalueet saattaisivat puolestaan huokutella lintuja aloittamaan niillä pesinnän, jonka jälkeen alueilla liikkuvat koneet ja maa-aineisten siirtäminen tuhoaisivat lintujen pesät ja poikaset. Väärälle alueelle perustettu läjitysalue voi myös hävittää vanhan pesimäpaikan täysin, mikäli läjitys toteutetaan pesimäaikaan tai se muuttaa ympäristöä pesintään soveltumattomaksi.

YVA-selotuksessa on mainittu kahteen kertaan Oulussa pesivien rantalintujen suojelun parantamiseksi perustettu rantakenttätöryhmä (s. ja 40 41). PPLY haluaa korostaa, että mikäli merihiekan nostohanke toteutuu ja maa-aineksia tuodaan Ouluun, on toiminnasta ja alueiden käytöstä laadittava tarkka suunnitelma tiiviissä yhteistyössä rantakenttätöryhmän kanssa. Samalla PPLY haluaa painottaa, että myös kaikissa muissa satamissa täytyy linnusto huomioida. Esimerkiksi Raahen Lapaluodon satama-alueella on pesinyt pikkutiira sekä yhteensä kymmeniä pareja tyllejä, lokkeja ja tiiroja.

Linnustonselvitykset

PPLY haluaa huomauttaa, että koska mitään maastonselvityksiä ei ole tehty, olisi YVA-selostuksen linnusto-osuuden voinut kirjoittaa muutamaan kirjalliseen lähteeseen tukeutuen kuka tahansa

perustiedot linnuista omaava, ja vieläpä varsin nopeasti. On kyseenalaista vastaako tämä sitä tarkoitusta, miksi YVA-tutkimuksia ylipäätään tehdään. Merihiekan noston linnustovaikutuksia on mahdotonta arvioida niin kauan, kun alueilla esiintyvää linnustoa ei pääasiallisesti tunneta.

Mihin perustuu esimerkiksi seloituksen päätelmä ”myöskään Yppärin edustan tutkimusalueen ei arvioitu olevan Maakallan [riskilä]populaatiolle merkittävä ruokailualue”? Väitteen tueksi ei esitetä kirjallisuusviitteitä eikä maast selvityksiä ainakaan kerrota tehdyn. Voi hyvin olla, etteivät alueet ole merkittäviä ruokailualueita, mutta tätä tietoa ei yhdistyksen käsityksen mukaan ole oikeasti olemassa.

PPLY on periaatteessa ilahtunut siitä, että sen WPD Finlandille tekemään Suurhiekan linnustokartoitukseen ja arvioon suunnitellun tuulipuiston linnustovaikutuksista (Eskelin ym. 2009) viitataan merihiekannostohankkeen YVAssa usein. Toisaalta tämä osoittaa juuri sitä, että tietämys alueen luontoarvoista on heikkoa.

Suurhiekan linnustokartoitus on joka tapauksessa kuitenkin vain yksi ajallisesti hyvin rajoittunut tutkimus. Siinä ei ole voitu ottaa huomioon vuosien välistä vaihtelua tarpeellisessa mittakaavassa. Olisikin erittäin tärkeää, että samoille alueille kohdistuvissa YVA-selvityksissä tehtäisiin oikeita tutkimuksia ja maastohavainnontia samoilla paikoilla ja mahdollisesti myös samoilla menetelmillä, jotta vuosien välisiä eroja lintujen esiintymisessä voitaisiin arvioida

Maakallan suunnitteilla oleva Natura-alue

Erityisesti merihiekan nostamisen suunnitteleminen Maakallasta vaikuttaa hullunkuriselta tilanteesta, jossa Suomi on juuri perustamassa yhtä EU:n vaatimista talousvyöhykkeen (Exclusive Economic Zone, EEZ) vedenalaisista suojelualueista samalla paikalle. Kuten hankkeen Natura-arvioin tarveharkinnassakin todetaan, ”alue on Suomen ainoa laaja-alainen, selkeästi avomerellä ja talousvyöhykkeellä sijaitseva vedenalaisten hiekkasärkkien esiintymä”. Luontodirektiivin liitteen I mukaisia vedenalaisia hiekkasärkkiä ei ole Suomen Natura 2000 -verkostossa tällä hetkellä riittävästi. On hyvin vaikea nähdä, miten nämä kaksi alueiden käyttömuotoa voisivat toteutua yhtä aikaa.

Kirjallisuusviite:

Eskelin, T., Markkola, J., Tuohimaa, H., Suorsa, V., Luukkonen, A., Ruhanen, H.-R., Tapio, T. ja Väyrynen, T. 2009. Suurhiekan merituulipuisto. Suurhiekan linnusto ja arvio suunnitellun tuulipuiston linnustovaikutuksista. Osaraportti Suurhiekan YVA-selostusta varten. PPLY ry ja WPD Finland. Oulu. 177 s.

Oulussa 5.2.

Aappo Luukkonen
Puheenjohtaja

Ari-Pekka Auvinen
Sihteeri